

Et historisk sus

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

17 mai 2005

Sted

Eidsvollbygningen

1 Kjære statsminister Göran Persson,

kjære alle sammen!

5 Det er sus over årets 17. maifeiring her i år - et historisk sus! Sveriges og Norges statsministre deltar i år for første gang sammen i markeringen av 17. mai på Eidsvoll. Gratulerer med dagen! Velkommen, kjære kollega!

10 17. mai - Norges grunnlovsdag - minner oss om det dokumentet som siden 1814 har vært fundamentet for vår statsdannelse og vårt lovverk. Den var en radikal grunnlov da den ble vedtatt her i Eidsvollsbygningen. Den har tankegods fra den franske revolusjon og USAs uavhengighetserklæring.

15 Vår grunnlovsdag er også en uavhengighetsdag. Grunnloven ble jo vedtatt fordi prins Christian Frederik og ledende menn valgte å markere norsk uavhengighet da Norge vinteren 1814 ble overført fra dansk styre til personalunionen med Sverige. Grunnloven var viktig da unionen til slutt ble inngått høsten 1814, og gjennom unionstiden. Den minnet oss også om vår uavhengighet i de fem årene under tysk okkupasjon, og har tjent oss godt siden.

20 Her - på Eidsvoll i året 2005 - glir disse to sidene ved 17. mai nesten over i hverandre: grunnlovsdag og uavhengighetsdag. Det er jo nettopp vår fulle selvstendighet i 1905 vi markerer i år. Og da kommer vi ikke, kjære Göran, utenom at både grunnloven i 1814 og unionsoppløsningen i 1905 var
25 begivenheter som rommet et visst opprør mot våre naboer øst på den skandinaviske halvøy.

I 1814 hadde opprøret rett nok en bredere adresse. Det var Napoleonskrigenes seierherrer våre forfedre trosset da de møttes til riksforsamling her i

Eidsvollsbygningen. De seirende maktene hadde overført Norge til union med Sverige, mens vi egentlig kunne tenke oss å bli en fullt selvstendig stat igjen.

35 I 1905 var det stortingsbygningen i Oslo - ikke bygningen her oppe på Eidsvoll - som var stedet. Og nå var våre forfedres opprør klarere rettet mot dine forfedre, Göran. Til tross for at våre 90 år sammen hadde vært en fredelig veksttid med stor innenrikspolitisk frihet, gjorde vi nå alvor av vårt ønske om å bli en fullt selvstendig stat igjen.

40 Historikerne sier at det ikke var at unionen ble oppløst, men måten den ble oppløst på, som skapte et spent forhold mellom våre to land for hundre år siden. Vi må være ærlige og si at det var en revolusjonær handling Stortinget og regjeringen begikk da de 7. juni 1905 erklærte at Oscar II ikke lenger var Norges konge. Samtidig mente våre forfedre at de var i sin rett, siden unionen etter
45 Norges syn var blitt inngått under ytre press.

Det som er viktig i dag, er den store utviklingen i konfliktløsning fra 1814 til 1905. I 1814 ble det krig mellom oss, om enn kortvarig. I 1905 løste vi konflikten med forhandlinger, om enn i skyggen av militær mobilisering. Og i
50 2005? Vi er sammen på Eidsvoll på 17. mai, og himmelen er skyfri over våre forbindelser.

I september skal Norges og Sveriges statsministre møtes i Värmland for å markere nettopp dette. Det går en linje fra Karlstad-forliket i 1905 til våre to
55 lands roller som fredsnasjoner i dag. Vi vet - av egen erfaring - at små stater trygges best ved fred, folkerett og mellomstatlig samarbeid. Derfor er vi begge med i fredsarbeid flere steder i verden, også med militære styrker som samarbeider godt.

60 Vi er fredsnasjoner. Og den fredelige måten unionen ble oppløst på i 1905 kan tjene som et eksempel for andre.

Kjære alle sammen, kjære Göran!

65 Våre folk har i uminnelige tider levet sammen her på vår halvøy nord i verden. Vi har samarbeidet og vi har kriget. Krigingen la vi bak oss for snart 200 år siden. Nå løser vi det som måtte komme av problemer gjennom forhandlinger. Slik viderefører vi sammen historien om en fredelig unionsoppløsning.

70

Dette fortjener et hurrarop her blant Eidsvolls grønnende trær, i dag på svensk manér - et firfoldig hurra:

hurra - hurra - hurra - hurra!

75

-

Kilde

www.regjeringen.no

80

Emner

17. mai-tale, 1814, 1905, Eidsvoll, Union, Unionsoppløsning

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-historisk-sus>

85

90

95

100

105